

Jaarverslag 2008
Kale - Leie Archeologische Dienst

COLOFON

© 2009

© Kale - Leie Archeologische Dienst, D. Vanhee tenzij anders vermeld

Lay-out : D. Vanhee, Kale-Leie Archeologische Dienst

Ontwerp voorpagina : I. Callebout, Zquadra

Druk & bindwerk : Zquadra, Kortrijk

Verantwoordelijk uitgever : Kale - Leie Archeologische Dienst

Kasteelstraat 26, 9880 Aalter

www.deklad.be

bevond zich een gebouw. Deze structuur kon slechts gedeeltelijk onderzocht worden aangezien ze door een recente verstoring in het zuidwesten oversneden werd. Het gaat om een bootvormig gebouw met lange zijden bestaande uit palenkoppels waarvan het buitenste paalspoor telkens aanzienlijk kleiner was dan het binnenste. De structuur is ten minste 15 m lang en 10,6 m breed. Het schaarse aardewerk uit deze gebouwen en uit de gracht maakt een fijne datering nog niet mogelijk, maar een plaats in de middeleeuwse periode lijkt wel correct.

De komende maanden wordt de resterende 2,4 ha onderzocht. Ook hier zijn de verwachtingen op basis van het proefsleuvenonderzoek hoog gespannen.

2.3.5 EVERGEM - BELZELE MOLENHOEK

(E. SCHYNKEL L. URMEL)

Van 1 oktober tot 23 december 2008 vond een opgraving plaats aan de Molenhoek te Belzele - Evergem (Afd. 2, sectie E, 996a, 998, 1000 en 1001), uitgevoerd door een team van twee projectarcheologen van het Ename Expertisecentrum vzw. Deze opgraving vormt een aanvulling op een reeds eerder uitgevoerde opgraving tijdens de zomer van 2008 op een terrein aan de Steenovenstraat in Belzele. Beide terreinen werden bedreigd door de aanleg van een verkaveling door de firma Durabrik en huidige bouwheer G. Van Ryselberghe. Bij voorafgaand proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door de KLAD (zie 2.2.12), kwamen verschillende middeleeuwse sporen aan het licht. Tijdens het onderzoek, waarbij ongeveer 1 ha vlakdekkend is opgegraven, werd echter al snel duidelijk dat naast middeleeuwse ook Romeinse sporen op het terrein aanwezig waren.

Romeinse periode

De Romeinse sporen bestaan voornamelijk uit paalsporen, maar ook uit grachten, kuilen, brandrestengraven en waterputten. Een groot deel van de paalsporen kunnen tot gebouwplattengronden gebracht worden, die allemaal een zuidwest-noordoostelijke oriëntatie kennen.

Een eerste plattegrond is er een van het kruistype, met twee zware wandpalen op de lange zijden en twee zware nokstaanders op de korte zijden. De afmeting van het gebouw bedraagt 12 m op 6 m. Een dergelijk type gebouw is onder andere ook aangetroffen op de site van Flanders Expo. In een van de nokstaanders werd op de bodem een quasi volledige maalsteen gevonden. In nokstaanders en wandpalen van Romeinse gebouwen worden bij opgravingen wel vaker maalstenen, wetstenen of volledige potten teruggevonden. Dit kan te maken hebben met een offer bij de bouw of het verlaten van het huis.

Op het terrein bevindt zich mogelijk ook nog een tweede plattegrond van het kruistype, al valt deze wel voor de helft buiten het opgravingsvlak. Slechts één wandpaal en één nokstaander ervan zijn zichtbaar.

Naast deze drie hoofdgebouwen werd ook nog een kleiner bijgebouw van 3,5 m op 4,5 m met twee zware nokstaanders aangesneden en een klein vierpalig spiekertje van 2 m op 2 m. Beide bevinden zich aan de rand van een cluster met talrijke kleinere paalspoortjes. Mogelijk behoren deze ook tot een constructie, deze kan echter niet uit de cluster afgeleid worden.

Helemaal zuidelijk op het terrein werd een rij kleinere paaltjes aangesneden, met centraal twee zwaardere paalsporen. Hiervoor kunnen een tweetal verklaringen gegeven worden. Ofwel interpreteren we de zwaardere paalsporen als twee nokstaanders en mogen we aannemen dat ook hier een klein bijgebouwtje van 4.5 m lang heeft gestaan. Ofwel vatten we de sporen op als hekwerk met de twee zwaardere paalsporen als toegang of als een soort poortconstructie.

Fig. 65: Opgravingsplan van de site aan de Molenhoek.

De verzamelde scherven uit deze sporen zijn hoofdzakelijk fragmenten van lokaal handgemaakte kookpotten, kruikwaar, dolia en in mindere mate van zoutcontainers. Slechts een zeer klein aandeel bestaat uit geïmporteerd aardewerk. De datering kan grofweg tussen de 1e eeuw n.C. tot het midden van de 2e eeuw n.C. gesitueerd worden.

Centraal in het terrein lopen twee parallelle grachten van het noordwesten naar het zuidoosten met een onderlinge afstand van 12,5 m. Omdat geen enkele van de Romeinse sporen zich tussen deze twee grachten bevinden, mogen ze als een wegtracé geïnterpreteerd worden. Bovendien staan ook alle gebouwen ten opzichte van dit tracé ingeplant. In de meest westelijke gracht werd een quasi volledige kom in versierde terra sigillata gevonden van het type Dragendorf 37. De versiering bestaat uit menselijke figuren, dieren en maskers. Het betreft een typisch Centraal-Gallisch product en hoewel de stempel niet was bewaard, kan de kom op basis van de figuratie aan de pottenbakker 'albvcius' toegeschreven worden. Deze wordt van 145 tot 170 n.C. geplaatst.

Van de 7 waterputten op het terrein bleken er 6 uit de Romeinse periode te stammen. Het onderzoek verliep echter zeer moeizaam omwille van de hoge grondwatertafel. Toch

Fig. 66: Molensteen aangetroffen onderin paalspoor Eve-MH-08 S311.

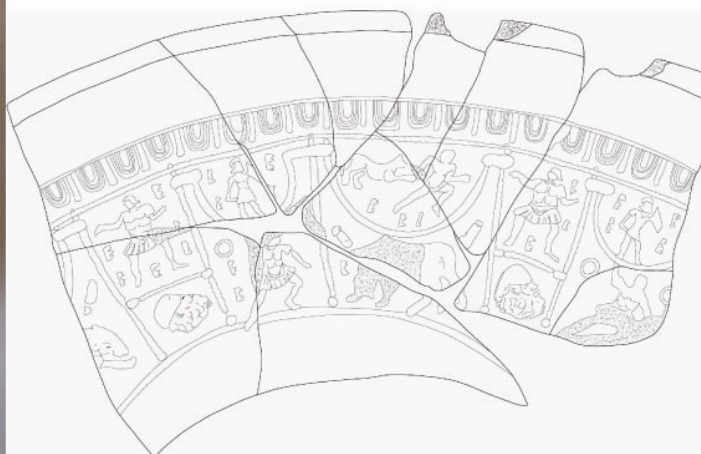

Fig. 67: Een Centraal-Gallische Dragendorf 37. De versiering bestaat uit menselijke figuren, dieren en maskers. Deze is typisch voor de pottenbakker 'albvcus' en kan gedateerd worden van 145 tot 170 n.C.

konden bij 5 ervan op de bodem van de put nog restanten van de houten bekisting aangetroffen worden. Daarbij ging het telkens om een vierkante beschoeiing opgebouwd uit verticale palen. De bodem van de waterputten varieerde tussen 1.4 m en 2.4 m. Eén waterput gaf op de bodem een bijna volledige kruik uit Scheldevallei waar vrij.

Het terrein gaf ook nog 4 brandrestengraven bloot. Drie ervan werden deels oversneden door een jongere middeleeuwse kuil en waren slecht bewaard. Een van deze graven bevatte een metalen voorwerp aangetroffen, welk moet verder onderzoek nog uitwijzen.

Middeleeuwen

Onder de middeleeuwse sporen bevonden zich vooral paalsporen, maar ook enkele grachten, een paar kuilen en een enkele waterput. Een groot deel van de paalsporen konden tot gebouwplattegronden gereduceerd worden.

Een eerste plattegrond, met een zuidwest-noordoostelijke oriëntering, is tweebeukig van opbouw met aan beide zijden 5 wandpalen en aan de uiteinden een nokstaander. De noordelijker gelegen paalsporen zijn opvallend minder diep bewaard dan de zuidelijke palenrij, wat doet vermoeden dat het terrein vroeger van noord naar zuid afhelde. De afmeting van het gebouw bedraagt 12 m op 6.5 m. De datering voor dit gebouw levert echter nog een probleem op. Er werd slechts een weinig materiaal uit de coupes verzameld, dat bovendien geen eenduidige datering vertoont. Enerzijds zijn er scherven die op een vroege datering wijzen, in de 10e tot de 11e eeuw n.C., zoals een grijze scherf met radstempelversiering en een scherf uit de zogenaamde Verhaeghe A-groep. Anderzijds wijzen sommige scherven, ondermeer een scherf van rood beschilderd aardewerk, naar een iets jongere datering in de volle middeleeuwen.

De andere plattegronden en bijhorende sporen konden met zekerheid in de volle middeleeuwen worden gedateerd, van de 11e tot de 12e eeuw n.C. Een preciezere datering is echter niet mogelijk door het zeer gering aantal verzamelde scherven. Daaronder bevinden zich vooral grijs aardewerk, enkele scherven van rood beschilderd aardewerk en een enkel bodemfragment met vroeg loodglazuur.

Een eerste plattegrond ligt op een iets hogergelegen deel van het terrein en bezit eveneens een zuidwest-noordoostelijke oriëntering. Het gebouw is eenbeukig met voor beide lange zijden 3 palen op regelmatige afstand en aan beide uiteinden 1 ver uitstaande nokstaander. De afmeting van het gebouw bedraagt 16 m op 6 m. Dergelijke type gebouwen komen in de regio niet zo veel voor. Gelijkaardige voorbeelden kunnen wel in de provincie Antwerpen aangetroffen worden. Er moet nog vermeld worden dat de datering van het gebouw in eerste instantie problemen gaf, daar naast middeleeuws materiaal ook Romeinse scherven in de sporen zijn gevonden. Mogelijk is het Romeinse materiaal echter residueel in de latere sporen terechtgekomen.

Het tweede gebouw bestaat uit dubbele palenrijen aan de buitenzijden met in het midden een lichte nokrij. Ook hier is er een inplanting volgens een zuidwest-noordoostelijke as. De exacte lengte kan niet achterhaald worden, aangezien het gebouw buiten het onderzoeksterrein verder loopt. Naar analogie met andere gebouwen van hetzelfde type kunnen we veronderstellen dat hier slechts de helft van het gebouw aangesneden werd. Verschillende van de palen vertonen een gelige kern, bestaande uit verbrande leem. Dit als gevolg van het uittrekken van de palen toen het gebouw door zijn bewoners werd verlaten.

Naast de duidelijk herkenbare gebouwen werd op de site ook een palencluster aangetroffen. Het lijkt om een rij palenkoppels te gaan, die eventueel als de wandpalen van een plattegrond geïnterpreteerd kunnen worden. De tegenoverliggende wand is in dat geval volledig verdwenen omwille van een zeer brede recente verstoring die centraal over het vlak heen loopt.

Slechts één waterput kan aan de middeleeuwse periode toegeschreven worden. Het betreft een zeer grote ovalen structuur die deels oversneden wordt door een brede recente verstoring. Door de lagere ligging van de waterput in het landschap, houdt hij mogelijk verband met de volmiddeleeuwse plattegrond. Opvallend is dat deze waterput vanaf een diepte van 50 cm naar buiten toe uitwaaiert. Mogelijk houdt dit verband met het inkalven van de wanden, toen de waterput is uitgegraven. De bodem van de waterput bevindt zich op 2,60 m diep onder het vlak. Het onderzoek naar deze waterput verliep zeer moeizaam omwille van de hoge grondwatertafel. Toch kon op de bodem van de put een restant van

Fig. 68: Overzichtsfoto op de waterput uit de volle middeleeuwen. Op de bodem werden de resten van een uitgeholde boomstam aangetroffen.

een uitgeholde boomstam van eikenhout aangetroffen worden. Deze had een diameter van 35 cm, wat bijzonder klein lijkt. Deze uitgeholde boomstam was nog over een lengte van 60 cm bewaard en was dieper dan de bodem van de kuil.

Ook een viertal grachten konden in de middeleeuwse periode gedateerd worden. Ze behoren alle tot eenzelfde perceleringssysteem dat mogelijk ook in verband kan gebracht worden met het volmiddeleeuwse gebouw. Een gracht loopt centraal over het vlak van het noordwesten tot het zuidoosten, met een tweetal vertakkingen naar het zuidwesten toe. Net voorbij de eerste vertakking vinden we een onderbreking met aan beide uiteinden een ondiepe kuil. Deze onderbreking mag als toegang tot het erf beschouwd worden.

Besluit

De resultaten van deze opgraving sluiten wat de middeleeuwen betreft, met op zijn minst één erf en in totaal drie hoofdgebouwen zeer goed aan bij het voorgaande onderzoek op de terreinen aan de Steenovenstraat te Belzele. Hierbij werd een concentratie van middeleeuwse erven aangetroffen, daterend uit de periode van het laatste kwart van de 11e tot het derde kwart van de 12e eeuw. De aangetroffen sporen bij het huidige onderzoek vertonen echter opvallend minder structuur. Vermoedelijk bevinden deze laatste erven zich eerder aan de rand van de middeleeuwse occupatie.

Ook voor de Romeinse periode werden mooie resultaten geboekt. Er konden enkele erven geobserveerd worden met hoofdgebouwen, bijgebouwtjes, waterputten en brandrestengraven, alle ingeplant ten opzichte van het wegtracé centraal op het terrein.

Opvallend is echter wel dat er weinig overlapping bestaat tussen de Romeinse en de middeleeuwse sporen. Terwijl de middeleeuwse erven zich vooral op het westelijke deel van het terrein lijken te bevinden, liggen de Romeinse sporen vooral op het zuidoostelijke deel van het terrein.

Bibliografie

DE GROOTE K., 2008. Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late Middeleeuwen (10de-16de eeuw). Relicta monografieën 1. Archeologie, monumenten- & landschapsonderzoek in Vlaanderen. Brussel.

DE LOGI A. & SCHYNKEL E., 2008. Archeologisch onderzoek Evergem-Steenovenstraat (7april tot 22 augustus 2008). Kladrapport 7. Onuitgegeven rapport

HOLLEVOET Y. & HILLEWAERT B., 1997/1998. Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis Refuge te Sint-Andries/Brugge (prov. W.-VI.). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Archeologie in Vlaanderen VI: 191-207.

LALOO P., DE CLERCQ W., PERDAEN Y. & CROMBÉ P., 2008. Grootschalig nederzettigsonderzoek in en inheems-Romeins landschap. Resultaten 2006-2007 en voorlopig bilan van het preventief archeologisch onderzoek 'Kluizendok' in de Gentse haven. Romeinendag 2008: 73-84.

VAN DE VIJVER M., WUYTS F., CHERRETTÉ B., DE GROOTTE K. & MOENS J., 2008. Vroege en volmiddeleeuwse bewoning te Erembodegem "Zuid IV" (O.-VI.). Archeologia Medievalis Kroniek 31: 113-115.

VANHEE D. & HOORNE J., 2006. Een volmiddeleeuwse hoeve met explosieve verrassingen Merendree Molenslagkouter (Nevele) (O.-VI.). Archeologia Medievalis Kroniek 29: 184-185.

2.3.6 EVERGEM - BELZELE STEENOVENSTRAAT

(A. DE LOGI & E. SCHYNKEL)

Van 7 april tot en met 22 augustus 2008 vond in Belzele, gemeente Evergem, een archeologisch onderzoek plaats ter hoogte van de Steenovenstraat (Afd. 2, sectie E, nrs 986d, 992, 995, 1002a, 1010c, 1016 en 1027a). Dit gebeurde op advies van de Kale - Leie Archeologische Dienst (KLAD) na een wegkofferbegeleiding en een proefsleuvenonderzoek op deze terreinen. De prospectie was noodzakelijk wegens de bedreiging van het bodemarchief door de aanleg van een verkaveling door de firma Durabrik. Na overleg tussen de bouwheer, de KLAD en het Agentschap R-O Vlaanderen werd overeengekomen 1 ha, gespreid over 6 zones, vlakdekkend te onderzoeken. En dit door twee projectarcheologen voor een termijn van 4 maand terreinwerk en 1,5 maand rapportage. De archeologen stonden in dienst van de bouwheer, die ook alle kosten van het onderzoek droeg.

Met dit onderzoek werden in hoofdzaak sporen van bewoning uit de volle middeleeuwen aangesneden. Het gaat om sporen van gebouwen, voornamelijk paalsporen, maar ook van grachten, kuilen en waterputten.

Het oudst gedateerde spoor is een gracht in zone I. Uit deze gracht kwam een aantal scherven van Karolingische oorsprong te voorschijn. Jammer genoeg bevond deze gracht zich aan de rand van het opgravingsvlak en kon deze aldus noch in verband met andere sporen gebracht worden, noch verder in zijn verloop gevolgd worden.

De meerderheid van de sporen dateerden echter uit de volle middeleeuwen. Het vondstmateriaal uit deze sporen was zeer uniform en bestond grotendeels uit grijs gedraaid aardewerk voornamelijk afkomstig van onversierde kogelpotten. Een kleine hoeveelheid

Dit jaarverslag 2008 van de Kale - Leie Archeologische Dienst werd opgemaakt gedurende december 2008 en januari 2009 door D. Vanhee, in opdracht van de Raad van Bestuur. Tijdens de bestuursvergadering van 4 februari 2009 werd de inhoud goedgekeurd.

Martine Bergez

Voorzitter KLAD

Gerda Ginneberge

Secretaris KLAD

